

Asia: VN/11255/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 § Määritelmät

Savuttoman nikotiinituotteen määritelmän lisääminen lakiin on kannatettavaa ja välttämätöntä, jotta nikotiinipusseja voidaan säädellä. On hyvä, että määritelmä on sellainen, että se kattaa nikotiinipussien lisäksi myös muut vastaavat olemassa olevat tai markkinoille tulevat nikotiinia ja/tai tupakkaa sisältävät tuotteet, jotta lainsäädännöllä pystytään paremmin vastaamaan tupakkateollisuuden jatkuvaan tuotekehittelyyn ja suojelemaan erityisesti nuoria tupakka- ja nikotiinituotteiden haitoilta.

6 § Valviran tehtävät

Ei kommentoitavaa.

22 § Eräiden muiden tuotteiden valmistajan ja maahantuojaan yleiset velvollisuudet

Ei kommentoitavaa.

25 a § Savuttomia nikotiinituotteita koskevat vaatimukset

1. momentti

1. momentissa määritelty nikotiinipitoisuusraja on liian korkea. Nikotiinipitoisuus on merkittävästi korkeampi kuin savukkeessa. Koska nikotiinipusseja voidaan käyttää yhtä aikaa useita sekä pitkäkestoisesti, veren nikotiinipitoisuus voi nousta hyvin korkealle, mikä lisää terveysongelmia.

Esitetty 20 milligramman nikotiiniraja tekee nikotiinipusseista hengenvaarallisia erityisesti pienille lapsille, jotka voivat imeskellä tai niellä pusseja. Mikäli sallittua nikotiinipitoisuutta ei merkittävästi alenneta ehdotetusta, on välttämätöntä lisätä uusi momentti, jonka mukaan nikotiinipussien vähittäismyyntipakkaukset on suojattava lapsilta. Lapsia on suojeltava tilanteelta, jossa he pääsevät käsiksi nikotiinipussipakkauksiin, saavat ne auki ja voivat imeskellä ja niellä nikotiinipusseja, jotka vieläpä mahdollisesti maistuisivat houkuttelevilta. Tästä voisi seurata vakavia myrkytyksiä, jopa kuolemia.

Ongelmana on myös se, että esitetty nikotiiniraja on grammaa kohti, ei pussia kohti. Näin nikotiinipussin kokoa kasvattamalla voidaan kasvattaa yhdessä pussissa olevan nikotiinin määrää.

On välttämätöntä laskea sallitun nikotiinipitoisuuden määrää. Tanska on juuri päättänyt, että nikotiinipussien nikotiinipitoisuus ei saa ylittää savukkeiden ja sähkösavukkeiden nikotiinipitoisuutta. Hallitusohjelman mukaan nikotiinipusseille säädetään naapurimaissa käytössä olevat nikotiinirajat. Valtaosalta naapurimaista pitoisuussäntely puuttuu, joten Tanska on nyt hyvin tärkeä verrokkimaa.

Nikotiini imeytyy nikotiinipusseista paremmin kuin savukkeista. Kuuden milligramman nikotiinipussi nostaa veren nikotiinipitoisuuden samalle tasolle kuin savuke. Tämä pitoisuustaso vastaisi Tanskan päätöstä.

Esitämme, että sallittu nikotiinipitoisuus olisi 6 mg / g. Lisäksi on tärkeää määritellä sallittu nikotiinipitoisuus yhdelle nikotiinipussille. Tämä voidaan tehdä joko määrittelemällä nikotiinipitoisuus laissa yhtä pussia kohti (esim. 6 mg / nikotiinipussi) tai määrittelemällä se grammaa kohden (esim. 6 mg / g) ja lisäksi määrittelemällä nikotiinipussin suurin sallittu koko (esim. 1 g).

2. momentti

Esitysluonnoksen makuaineita koskevat kirjaukset ovat hyvin ongelmallisia. On erittäin tärkeää, että savuttomia nikotiinituotteita koskisivat samat tunnusomaisten makujen kiellot kuin muita tupakka- ja nikotiinituotteita. Maku- ja hajuaineet ovat tarkoitettu nuorten houkuttelemiseen. Niillä pyritään lisäämään tuotteiden kiinnostavuutta ja hämärtämään ymmärrystä tuotteiden vaarallisuudesta. Nikotiinipusseissa ei ole edes mitään kitkerää perusmakua, joka tulisi peittää. Makuaineiden ainoa funktio on houkuttelevuuden lisääminen, mikä taas toimii tupakkalain tavoitetta vastaan. Kansainvälisten tutkimusten mukaan kiinnostavat maut on yksi keskeisimpiä syitä sille, miksi nuoret käyttävät uusia tupakka- ja nikotiinituotteita. Makujen kieltämisellä voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, kuinka kiinnostavilta nikotiinipussit vaikuttavat nuorista.

Ehdottomasti paras ratkaisu on luoda savuttomille nikotiinituotteille täsmälleen sama sääntely kuin muille tuotteille. Ehdotamme, että 2., 3. ja 4. momentti korvataan tekstillä: ”Mitä 11 pykälän 1. momentissa säädetään, sovelletaan myös savuttomaan nikotiinituotteeseen.”

Mikäli kaikkia tunnusomaisia makuja ei kuitenkaan kielletä, on makuja välttämätöntä säädellä yksiselitteisesti. Tämä on toteutettavissa vain niin, että suoraan laissa luetellaan sallitut maut ja muut maut kielletään. Nyt valittu linja sisältää paljon epäselvyyksiä sekä tekee makujen sääntelystä tosiasiallisesti hyvin hankalaa ja hidasta, kun asetusmuutokset vaatisivat aina EU-notifikaation. Myös

valvonta muodostuisi hankalaksi. Esitetty sääntelytapa käytännössä mahdollistaisi sen, että tupakkateollisuus voisi koko ajan kehittää uusia makuja, joita sitten jälkikäteen yritettäisiin kieltää. Näin koko makujen sääntelyn tavoite vesittyisi.

On hyvin hankala määritellä, mitkä maut houkuttelevat nuoria ja mitkä eivät. Aikuisille suunnatut maut voivat hyvinkin houkuttaa myös nuoria, jotka usein ottavat mallia aikuisista. Kaikki tällaiset epäselvät määritelmät tekevät lain kirjaimen pitkälti tyhjäksi. Jos kaikkia tunnusomaisia makuja ei kielletä, on edettävä niin, että lakiin kirjataan vain sallitut maut. Näin sääntely on yksiselitteistä ja sillä voidaan aidosti pyrkiä vähentämään nikotiinipussien houkuttelevuutta nuorten keskuudessa.

Tanska on juuri päättänyt sallia nikotiinipusseille jatkossa vain tupakan ja mentolin maut. Hallitusohjelmassa viitataan naapurimaiden käytäntöön nikotiinipussien sääntelyssä. Mikäli Suomi ei kiellä kaikkia nikotiinipussien makuaineita, Tanskan ratkaisu on mielestämme ainoa mahdollinen vaihtoehto. Toinen momentti kuuluisi silloin ”Savuttomassa nikotiinituotteessa ei saa olla muuta tunnusomaista makua tai tuoksua kuin tupakka tai mentoli.”

29 a § Ilmoitukset savuttomista nikotiinituotteista

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

29 b § Myyntimäärät savuttomista nikotiinituotteista

Ei kommentoitavaa.

30 § Eräitä muita tuotteita koskevien tietojen toimittamisen tapa, malli ja ajankohta

Ei kommentoitavaa.

31 § Vähittäismyyntipakkauksia koskeva yleissäännös

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

39 a § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen merkinnät

On erittäin tärkeää, että savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkauksen ulkoasua säädellään tiukasti. Tuotemerkitömiin pakkausten käyttöönotto on oikea ratkaisu. Tupakka- ja nikotiinituotteiden pakkauksilla voidaan lisätä tuotteiden houkuttelevuutta, rakentaa mielikuvia ja brändejä sekä sumentaa tuotteiden vaarallisuutta. On tärkeää, että tämä markkinointikeino ei ole käytössä. Myös tuotevaroitukset näkyvät paremmin tuotemerkitömistä pakkauksista.

Savuttomien nikotiinituotteiden tunnusomaiset maut tulee kieltää. Mikäli niin ei tehdä, on tärkeä varmistaa, että makumerkinnöistä ei tule tuotteiden markkinointikeino.

39 b § Savuttoman nikotiinituotteen vähittäismyyntipakkauksen muu ulkoasu

Esitetty muotoilu on tärkeä ja kannatettava sellaisenaan.

39 c § Savuttoman nikotiinituotteen ulkoasu

Esitetty muotoilu on tärkeä ja kannatettava sellaisenaan.

40 § Varoitusmerkitöjä koskeva poikkeus ulkomaanliikenteessä

Ei kommentoitavaa.

44 § Vähittäismyynnin luvanvaraisuus

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

48 § Ilmoitus nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynnistä

Ei kommentoitavaa.

50 § Tukkumyynnin ilmoituksenvaraisuus

Ei kommentoitavaa.

52 a § Tupakkatuotteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto

Esitetty muotoilu on tärkeä ja kannatettava. Makuaineet ovat keskeinen keino lisätä nikotiinituotteiden houkuttelevuutta. On tärkeä pyrkiä kaikin keinoin sääntelemään niitä.

53 § Kielto myydä alaikäiselle

On hyvin tärkeää, että savuttomia nikotiinituotteita ei saa myydä, muutoin luovuttaa eikä välittää alaikäisille. Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

58 § Etämyynnin kielto

Nuorten nikotiinipussien käytön ehkäisemiseksi on erittäin tärkeää, että etämyynti kielletään. Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

59 § Tullihuutokaupalla myynnin kielto

Ei kommentoitavaa.

60 § Tukkumyynnin rajoitukset

Ei kommentoitavaa.

62 § Alaikäisiä koskeva maahantuontikielto

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

63 § Eräiden savuttomien tupakkatuotteiden maahantuontikielto

Nuuskan matkustajatuonnin korkea raja on keskeinen syy nuuskan laittomaan kauppaan, pimeisiin markkinoihin ja nuuskan leviämiseen alaikäisten käyttöön Suomessa. On selvää, että sekä nykyinen että esitetty sallittu matkustajatuonnin määrä on aivan liian suuri omaan käyttöön tarkoitettavaksi.

Sallittu raja on Suomessa selvästi korkeampi kuin naapurimaissa. Esimerkiksi Tanskassa on sallittua tuoda kolmen kuukauden aikana 750 grammaa nuuskaa. Tämä on vähemmän kuin Suomessa yhden vuorokauden aikana. Virossa on sallittua tuoda korkeintaan kymmenen korkeintaan 50 gramman painoista nuuskapakettia.

Vaikka sallitun matkustajatuonnin määrää ehdotetaan laskettavan, pykälään 67 tehtävä lisäys savuttomien nikotiinituotteiden sallitusta matkustajatuonnista aiheuttaisi sen, että jatkossakin Suomeen saisi tuoda nuuskankaltaisia tuotteita saman verran kuin nyt. Tämä ei ehkäisisi käyttöä, ei auttaisi puuttumaan nuuskan laittomaan kauppaan eikä myöskään ohjaisi nikotiinipussien käyttöä veronalaiseksi, kuten esityksellä tavoitellaan.

Esitämme, että nuuskan sallittu matkustajatuonnin määrä olisi korkeintaan 100 g vuorokaudessa. Parasta olisi kieltää matkustajatuonti kokonaan.

65 § Kielto tuoda maahan etäviestimen välityksellä hankittuja tuotteita

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

66 § Matkustajatuonnin aikarajat

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

67 § Matkustajatuonnin määrälliset rajat

Tupakka- ja nikotiinituotteiden sallitut matkustajatuonnin rajat ovat liian korkeat. Merkittävä osa tupakka- ja nikotiinituotteiden matkustajatuonnista ei mene omaan käyttöön vaan mm. pimeille markkinoille sekä lapsille ja nuorille. Matkustajatuonnin sallittujen rajojen laskeminen olisi yksi keino puuttua tupakka- ja nikotiinituotteiden saatavuuteen ja siten kulutukseen sekä ohjata jäljelle jäävää kulutusta veronalaisiin tuotteisiin.

Suomi käyttää matkustajatuonnissa EU:n määrittelemistä vaihtoehtoista korkeampia. Kaikissa matkustajatuonnin rajoissa tulee ottaa käyttöön EU:n määrittelemät minimitasot.

Myös esitetty savuttomien nikotiinituotteiden matkustajatuonnin raja on liian korkea. Yhdistettynä nuuskan sallittuun matkustajatuonnin määrään se edelleen mahdollistaisi yhtä suuren nuuskankaltaisten tuotteiden matkustajatuonnin kuin nykyään. Selvitysten mukaan laivoilla myydään enemmän nuuskaa kuin mitä matkustajat saavat tuoda. On luultavaa, että korkeat nikotiinipussien matkustajatuonnin rajat ylläpitäisivät nikotiinipussien laitonta kauppaa lapsille ja nuorille.

Esitämme, että savuttomien nikotiinituotteiden korkein sallittu matkustajatuonnin raja olisi 100 grammaa vuorokaudessa.

74 § Yleiset tupakointikiellot

Esitetty kielto käyttää savuttomia nikotiinituotteita päiväkotien ja oppilaitosten tiloissa sekä leikkikentillä on erittäin tärkeä ja kannatettava. Tällä suojellaan lapsia nikotiinipussien aiheuttamilta myrkytyksiltä, kun pusseja ei ole lojumassa siellä täällä. Tärkeää on myös se, etteivät lapset ja nuoret näe savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä näissä arjen ympäristöissään.

Tupakointikieltoa olisi olennaisen tärkeä laajentaa kattamaan myös nikotiinittomat sähkösavukkeet. Nikotiinittomat sähkösavukkeet ovat yleisiä lasten ja nuorten keskuudessa, joita houkuttavat tuotteiden maut ja ulkoasu. Nikotiinittomakaan sähkösavukkeet eivät ole turvallisia vaan ne voivat mm. vaurioittaa keuhkoja. Niiden sisältöä ei myöskään tällä hetkellä säädellä. Lisäksi nikotiiniton sähkösavuke voi toimia nuorille väylänä siirtyä käyttämään nikotiini- ja tupakkatuotteita. On tärkeää, ettei nikotiinittomia sähkösavukkeita saisi käyttää päiväkotien ja oppilaitosten tiloissa eikä leikkikentillä. Samalla suojellaan kaikkia lapsia sähkösavukkeisiin liittyvältä mallioppimiselta.

80 § Tupakointikieltoa koskevat opasteet

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

81 § Tupakointikieltojen toimeenpano

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

90 § Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävät maksut

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

91 § Tupakkalain valvontamaksut

Esitämme, että nikotiininesteistä ja savuttomista nikotiinituotteista peritään erilliset valvontamaksut. Näin sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä myyvät myyjät maksaisivat savuttomien nikotiinituotteiden myynnistä erillisen valvontamaksun. Tämä voisi hieman hillitä savuttomien nikotiinituotteiden myyntipaikkojen määrää ja näin vähentää saatavuutta.

94 § Tuotevalvontaa koskevien tietojen tallentaminen ja julkaiseminen

Ei kommentoitavaa.

97 § Vähittäismyyntiluvan peruuttaminen

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

100 § Myyntikielto

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

109 § Tupakan myyntirikos

Esitetty pykälä on kannatettava. On kuitenkin syytä pohtia, tulisiko myös savuttomien nikotiinituotteiden ja nuuskan välittäminen vastikkeetta sisällyttää tupakan myyntirikoksen piiriin.

113 § Tupakointirikkomus

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

117 § Myyntipäällykset

Esitetty pykälä on kannatettava sellaisenaan.

118 § Hallussapitokielto

Esitetty muutos on tärkeä savuttomien nikotiinituotteiden käytön vähentämiseksi nuorilla. On hyvä, että oppilaitoksissa voidaan puuttua, mikäli alaikäisillä havaitaan savuttomia nikotiinituotteita. Tämä auttaa myös nuuskaan puuttumisessa, kun oppilaitoksissa ei tarvitse pohtia, onko kyse nuuskasta vai nikotiinipusseista vaan molempien hallussapito on kielletty alaikäisiltä.

Sama kielto pitäisi laajentaa myös nikotiinittomiin sähkösavukkeisiin. Tällä hetkellä oppilaitoksilla ei ole mahdollisuutta puuttua nikotiinittomiin sähkösavukkeisiin, koska niiden hallussapitoa ei ole kielletty alaikäisiltä. Tosiasiallisesti opettajien on mahdotonta tunnistaa, onko kyse nikotiinia sisältävästä vai nikotiinittomasta sähkösavukkeesta, mikä hankaloittaa sähkösavukeongelmaan puuttumista merkittävästi. Lisäksi nikotiinittomiksi markkinoidut sähkösavukkeet sisältävät usein nikotiinia. Nuorten suojelemiseksi on erittäin tärkeää, että myös nikotiinittomat sähkösavukkeet voidaan ottaa pois alaikäisiltä. Tämä mahdollistaisi sen, että oppilaitokset voivat aidosti puuttua nuorten sähkösavukkeiden käyttöön.

119 § Hävittäminen

Esitetty muotoilu on kannatettava sellaisenaan.

Voimaantulo

Ei kommentoitavaa.

Muuta kommentoitavaa?

Esitys on tupakkalain tavoitteiden vastainen. Tupakkalain tavoitteena on lopettaa tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö Suomessa vuoteen 2030 mennessä. Tämä ei toteudu ilman määrätietoisia toimia tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Lausuttavana oleva esitys sallii Suomen markkinoille uuden nikotiinituotteen, joka luonteensa vuoksi tulee houkuttelemaan tupakka- ja nikotiinituotteita käyttämättömiä nuoria aloittamaan tuotteen käytön. Esityksen myötä nikotiinituotteiden käyttö tulee mitä todennäköisimmin lisääntymään. Tällä on kauaskantoisia, negatiivisia seurauksia nuorten terveydelle ja hyvinvoinnille sekä suomalaiselle kansanterveydelle.

Nikotiinipussit ovat leimallisesti nuorten suosima tuote. Niiden maut, hajut ja markkinointi ovat puhtaasti suunnattu nuorille. Myös käyttö on yleistä nimenomaan nuorten keskuudessa. Nikotiinipussit eivät ole tuote, joihin pitkään tupakoineet siirtyvät, vaan tuote, jolla nuoret aloittavat tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön. Lisäksi vieroituskäyttöön on joka tapauksessa nikotiinipusseja turvallisempia tuotteita eli tämäkään peruste ei olisi riittävä nikotiinipussien sallimiselle, vaikka se olisi totta.

Nikotiini on terveydelle vaarallista. Nikotiini on myrkyllistä ja voi aiheuttaa vakavia oireita erityisesti kokemattomille käyttäjille tai nieltynä. Nikotiinipussit muodostavat vakavan myrkytysriskin pienille lapsille. Lisäksi nikotiini aiheuttaa erittäin vahvaa riippuvuutta. Nuorten kehittyvät aivot ovat erityisen alttiita riippuvuuden kehittymiselle. Nikotiinille altistuminen nuorena aiheuttaa pysyviä muutoksia aivoissa ja voi aiheuttaa tarkkaavaisuuden ongelmia ja altistaa mm. ahdistus- ja masennusoireille. Lisäksi nikotiini lisää sydän- ja verisuonisairauksien ja kakkostyyppin diabeteksen riskiä. Nikotiini kiihdyttää syöpäsolujen kasvua ja voi heikentää syöpähoitojen tehoa.

Esitys tavoittelee sitä, että ihmiset käyttäisivät nikotiinipusseja nuuskan sijasta. Nikotiinipussit ovat kuitenkin monella tapaa terveydelle haitallisia tuotteita, eivätkä ne ole merkittävästi nuuskaa turvallisempi tai terveellisempi vaihtoehto. Lähtökohtana ei tule olla siirtymä nuuskasta nikotiinipusseihin vaan nuuskan käytön väheneminen ja nikotiinipussien käytön ehkäisy. Nuuskan laitonta käyttöä ja pimeitä markkinoita vastaan on tehtävissä paljon muuta kuin nikotiinipussien salliminen, mm. matkustajatuontimäärien vähentäminen sekä myynnin ja salakuljetuksen parempi valvominen.

Esitystä parempi vaihtoehto olisi edetä tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämisryhmän ehdottamalla tavalla, suhtautua nikotiinipusseihin kuten nuuskaan ja kieltää niiden myynti ja hallussapito Suomessa.

Lisäksi huomautamme, että mikäli esitetyt tupakkalain muutokset tehdään, myös jätelakia tulisi muuttaa huomioimaan nikotiinipussit. Nikotiinipusseista voi muodostua tupakantumppien kaltainen keskeinen jäte- ja ympäristöongelma. Lisäksi maahan heitetyt nikotiinipussit ovat helposti lasten ja eläinten saatavilla. Pussit voivat vielä käytön jälkeen sisältää nikotiinia, minkä vuoksi ne aiheuttavat sekä tukehtumis- että myrkytysriskin. Nikotiinipussien valmistajille ja maahantuojille tulee asettaa samat jätelain mukaiset velvollisuudet kuin mitä tupakantumpeista aiheutuu.

Terävä Sini
Suomen Syöpäyhdistys ry

